I ROČNÍK BŘEZEN 1903 ČÍSLO 5

ČESKÝ ESPERANTISTA

(BOHEMA ESPERANTISTO)

Měsíčník pro pěstování a šíření pomocné řeči „Esperanto“

Příloha k „Revuo Internacia“

O NUTNOSTI JAZYKA MEZINÁRODNÍHO.

Francouzsky napsal univ. prof. *Dr. L. Couturat* — přeložil *J. F. Khun.*

»... Při otázce po všeobecné umělé řeči nejedná se skutečně o žádné blouznění, nýbrž o vědecko-technickou úlohu, jejížto rozřešení přinese pracujícímu lidstvu zbavení nepřehledných břemen neužitečné námahy.

Prof. *Ostwald*, Naturphilosophie, (1901).

Ze všelikého pokroku, jehož dosaženo bylo ve století XIX., snad nejdůležitější, v každém případě však nejnápadnější je ten, kterého docíleno v dopravnictví a komunikaci (spojení). Pára zkrátila vzdálenosti; elektřina je zrušila. To mělo za následek, že se intensivně (dosažně) a zároveň extensivně (rozsažně) rozvily obchodní a intelektuelní (duševní) vztahy mezi národy. Civilisovaný (vzdělaný) svět, který se před sto lety omezoval na starou Evropu, rozšířil se o nové národy a celé kontinenty[1]. Evropský trh prostírá se po celém světě; věda a průmysl, omezené druhdy na dva, tři privilegované (výsadou chráněné) národy, jimž ostatní národové peníze hrnuli, rozšířily se mezi veškerým civilisovaným lidstvem, a jelikož každý z nich přispívá k rozvoji, všichni těží takřka současně z objevův a pokroků každého jednotlivého z nich. Z toho vyplývají společné zájmy a společné ideje, jež se stále rozmáhají, nyní pak mezi národy zavádějí přísnou solidaritu (vzájemnost).

[1] Japonsko přistoupilo r. 1900 na mezinárodní právo evropské.

Tyto mezinárodní vztahy, jež ustavičně se šíří a rozhojňují, ukazují čím dál tím živěji, jak je potřeba společného orgánu; neboť hlavní překážkou, ne-li jedinou, se kterou se dosud utkávají, je různost jazyková. Prostředky intelektuelního spojení jsou ku podivu pozadu za materielní (hmotnou) komunikací. »*Sblížila se jen těla; pro sblížení duchů nic se neučinilo*[1]. Co je nám platno, že můžeme cestovati, dopisovati a rozmlouvati od konce světa ke konci, »neslyšíme-li se«? Jsme ve smutně směšné situaci (stavu) hluchoněmých, jimž někdo nabídl telefon. A věru, nejsme-li všichni více méně hluší a němí vůči cizincům?

Hlavně ve vědách, kdo chce »plouti po proudu«, nutně musí sledovati myšlenkový ruch ve všech zemích; a čím dál tím méně je to možno, poněvadž stále přibývá národů, kteří se ho zúčastňují. A to příčí se povaze věci a nemůže déle trvati. Za to především na mezinárodních sjezdech, jakým byl pařížský r. 1900, dokazuje se potřeba jazyka společného všem národům. Kdykoli vyskytne se nějaká neshoda v pravdách vědeckých, ano i filosofických, kdykoli projeví se duchové příbuzenství a sympathie (soucit, souhlas) mezi mysliteli rozličných národů, jeví se jazyková různost hlavní překážkou výměny myšlenek, úplného pochopení a naprostého vystižení ducha. Úplné shodě *ideí* zdá se překážeti a ji rušiti různost *slov* a tvarů mluvnických, jež je mnohdy činí nepřirozenými a klamnými. Chápeme tedy, že mnohé sjezdy, jakož i některé učené společnosti živě uvažovaly o potřebě jazyka mezinárodního a vyslovily touhu po jazyku takovém. Delegáti těchto sjezdův a společností přijali v povšechných rysech plán navržený jedním z nich, M. Leau-em, doktorem filosofie a zástupcem pařížské »*Société philomathique*«[2]; sestavili společné *Prohlášení*, jež vymezuje podmínky, které budoucí jazyk mezinárodní má splniti, a stanoví postup, kterým je lze uskutečniti. Tento program chceme tu předložiti a rozvinouti.

(Příště dále.)

---

[1] M. de Beaufront, Předmluva k »Manuel complet de l' Esperanto«, p. 5., 4. éd. Paris, Le Soudier, 1899.

[2] Viz brožuru: Une Langue universelle est elle possible? Appel aux hommes de sciences et aux commerçants. Paris, Gauthier Willars, 1900.

Deset rad esperantským překladatelům.

10 konsiloj al esperantaj tradukantoj.

El »Revuo Internacia« No 3.

1. *Ne traduku por preso, se vi ne ellernis ankoraŭ Esperanton.*
2. *Traduku sole el via propra lingvo.*
3. *Ne traduku tradukaĵojn.*
4. *Ne traduku malnovaĵojn.*
5. *Ne traduku trivialaĵojn virtajn kaj malvirtajn.*
6. *Ne traduku ne konatiĝinte kun nova literaturo de via propra lingvo, kun ĝiaj tendencoj kaj formoj.*
7. *Memoru, ke perloj de literaturo malofte troviĝas en familiaj ilustritaj revuoj.*
8. *Memoru, ke krom etimologio[1] ekzistas ankoraŭ sintakso.[2]*
9. *Plej ofte distranĉu frazojn per punktoj, plej ofte disŝiru kunmetitajn vortojn.*
10. *Ne traduku versojn, ne ellerninte regulojn de versofarado entute, kaj de esperanta aparte.*

LA FEINO.

Esperantský text této pohádky vyňali jsme ze spisu »Ekzercaro« od Dra L. Zamenhofa. Připojili jsme k němu dvojí překlad: doslovný a volný. Aby učící se bez obtížného hledání ve slovníku seznámil se s konstrukcí frasí v tekstu esperantském, bylo třeba překladu doslovného. Ale doslovné překlady odporujíce duchu jazyka překladu, vyvolávají dojem nelibý. Proto uvádíme i překlad volný. —

Proč uveřejňujeme tuto pohádku? Ne pro její hodnotu vnitřní, ale jako vzor esperantského slohu. Chtěli jsme formou snadno přístupnou podati látku ke cvičení těm, kdož se již propracovali

[1] Etimologio = kmenosloví, slovozpyt, tvorba slov.
[2] Sintakso = skladba, slovosklad ve větě.

začátky Esperanta. Kromě samouků máme na zřeteli i kursy esperantské. Chceme touto prací přispěti i učitelům kursů i učícím se.

LA FEINO.

1. Unu vidvino havis du filinojn. La pli maljuna estis tiel simila al la patrino per sia karaktero kaj vizaĝo, ke ĉiu, kiu ŝin vidis, povis pensi, ke li vidas la patrinon; ili ambaŭ estis tiel malagrablaj kaj tiel fieraj, ke oni ne povis vivi kun ili. La pli juna filino, kiu estis la plena portreto de sia patro laŭ sia boneco kaj honesteco, estis krom tio unu el la plej belaj knabinoj, kiujn oni povis trovi.

2. Ĉar ĉiu ordinare amas personon, kiu estas simila al li, tial ĉi tiu patrino varmege amis sian pli maljunan filinon, kaj en tiu sama tempo ŝi havis teruran malamon kontraŭ la pli juna. Ŝi devigis ŝin manĝi en la kuirejo kaj laboradi senĉese. Inter aliaj aferoj ĉi tiu malfeliĉa infano devis du fojojn en ĉiu tago iri ĉerpi akvon en tre malproksima loko kaj alporti domen plenan grandan kruĉon.

3. En unu tago, kiam ŝi estis apud tiu fonto, venis al ŝi malriĉa virino, kiu petis ŝin, ke ŝi donu al ŝi trinki. »Tre volonte, mia bona«, diris la bela knabino. Kaj ŝi tuj lavis sian kruĉon kaj ĉerpis akvon en la plej pura loko de la fonto kaj alportis al la virino, ĉiam subtenante la kruĉon, por ke la virino povu trinki pli oportune.

4. Kiam la bona virino trankviligis sian soifon, ŝi diris al la knabino: »Vi estas tiel bela, tiel bona kaj tiel honesta, ke mi devas fari al vi donacon« (ĉar ĉi tio estis feino, kiu prenis sur sin la formon de malriĉa vilaĝa virino, por vidi, kiel granda estos la ĝentileco de ĉi tiu juna knabino). »Mi faras al vi donacon«, daŭrigis la feino, »ke ĉe

VÍLA.

1. Jedna vdova měla dvě dcery. Starší byla tak podobna matce svou povahou a obličejem, že každý, kdo ji viděl, mohl mysliti, že vidí matku; obě byly tak nepříjemné a tak pyšné, že se nemohlo žíti s nimi. Mladší dcera, která byla úplným obrazem svého otce dle své dobroty a počestnosti, byla kromě toho jednou z nejkrásnějších dívek, které bylo možno najíti.

2. Poněvadž každý obyčejně miluje osobu, která jest podobna jemu, proto tato matka vřele milovala svou starší dceru, a v tom samém čase měla hroznou nenávist proti mladší. Nutila ji jísti v kuchyni a pracovati bez ustání. Mezi jinými věcmi toto nešťastné dítě muselo dvakrát každý den jíti čerpati vodu ve velmi vzdáleném místě a přinésti domů plný velký džbán.

3. Jednoho dne, když byla u toho pramene, přišla k ní chudá žena, která ji žádala, by dala jí píti. »Velmi ráda, má dobrá«, řeklo krásné děvče. A hned umyla svůj džbán a nabrala vody v nejčistším místě pramene a přinesla ženě, stále podržujíc džbán, aby žena mohla píti pohodlněji.

4. Když dobrá žena utišila svou žízeň, řekla dívce: »Jsi tak krásná, tak dobrá a tak poctivá, že musím učiniti tobě dar« (neboť to byla víla, která vzala na se podobu chudé vesnické ženy, aby viděla, jak veliká bude zdvořilost této mladé dívky). »Činím ti dar«, pokračovala víla, »že při každém slově, které vy-

ĉiu vorto, kiun vi diros, el via buŝo eliros aŭ floro aŭ multekosta ŝtono«.

5. Kiam ĉi tiu bela knabino venis domen, ŝia patrino insultis ŝin, kial ŝi revenis tiel malfrue de la fonto. »Pardonu al mi, patrino«, diris la malfeliĉa knabino, »ke mi restis tiel longe«. Kaj kiam ŝi parolis ĉi tiujn vortojn, elsaltis el ŝia buŝo tri rozoj, tri perloj kaj tri grandaj diamantoj.

6. »Kion mi vidas!« diris ŝia patrino kun grandega miro. »Ŝajnas al mi, ke el ŝia buŝo elsaltas perloj kaj diamantoj! De kio ĉi tio venas, mia filino?« (Ĉi tio estis la unua fojo, ke ŝi nomis ŝin sia filino). La malfeliĉa infano rakontis al ŝi naive ĉion, kio okazis al ŝi, kaj, dum ŝi parolis, elfalis el ŝia buŝo multego da diamantoj.

7. »Se estas tiel«, diris la patrino, »mi devas tien sendi mian filinon. Marinjo, rigardu, kio eliras el la buŝo de via fratino, kiam ŝi parolas; ĉu ne estus al vi agrable havi tian saman kapablon? Vi devas nur iri al la fonto ĉerpi akvon; kaj kiam malriĉa virino petos de vi trinki, vi donos al ŝi ĝentile«.

8. »Estus tre bele«, respondis la filino malĝentile, »ke mi iru al la fonto!« — »Mi volas, ke vi tien iru«, diris la patrino, »kaj iru tuj!« La filino iris, sed ĉiam murmurante. Ŝi prenis la plej belan arĝentan vazon, kiu estis en la loĝejo.

9. Apenaŭ ŝi venis al la fonto, ŝi vidis unu sinjorinon, tre riĉe vestitan, kiu eliris el la arbaro kaj petis de ŝi trinki (ĉi tio estis tiu sama feino, kiu prenis sur sin la formon kaj la vestojn de princino, por vidi, kiel granda estos la malboneco de ĉi tiu

slovíš, z tvých úst vyjde buď květina nebo drahý kámen«.

5. Když tato krásná dívka přišla domů, její matka plísnila ji, proč se vrátila tak pozdě od studánky. »Odpusťte mi, matko«, řekla nešťastná dívka, »že jsem zůstala tak dlouho«. A když mluvila tato slova, vyskočily z jejích úst tři růže, tři perly a tři velké démanty.

6. »Co vidím!« pravila její matka s ohromným podivem. »Zdá se mi, že z jejích úst vyskakují perly a démanty! Od čeho toto přichází, má dcero?« (Toto bylo poprvé, že ona nazvala ji svou dcerou). Nešťastné dítě vypravovalo jí prostomyslně vše, co se jí přihodilo, a když mluvila (nebo: za řeči, během řeči, za dobu, po kterou mluvila), vypadlo z jejích úst veliké množství démantů.

7. »Je-li tak«, řekla matka, »musím tam poslati mou dceru. Mařenko, pohleď co vychází z úst tvé sestry, když (ona) mluví; zdali nebylo by ti příjemno míti tu samu schopnost? Musíš jen jíti ke studánce nabrat vody; a když chudá žena požádá od tebe píti, dáš jí zdvořile«.

8. »Bylo by velmi pěkně«, odpověděla dcera nezdvořile, »abych já šla ke studánce!« — »Chci, abys tam šla«, řekla matka, »a jdi hned!« Dcera šla, ale pořád bručíc. Vzala nejkrásnější stříbrnou nádobu, která byla v obydlí.

9. Sotva přišla ke studánce, viděla jednu paní, velmi bohatě oděnou, která vyšla z lesa a prosila od ní píti (toto byla ta samá víla, která vzala na se podobu a roucho kněžny, aby viděla, jak veliká bude špatnost této dívky). »Či jsem přišla sem«,

knabino). »Ĉu mi venis ĉi tien«, diris al ŝi la malĝentila kaj fiera knabino, »por doni al vi trinki? Certe, mi alportis arĝentan vazon speciale por doni trinki al ĉi tiu sinjorino! Mia opinio estas: prenu mem akvon, se vi volas trinki«. — »Vi tute ne estas ĝentila,« diris la feino sen kolero. »Bone, ĉar vi estas tiel servema, mi faras al vi donacon, ke ĉe ĉiu vorto, kiun vi parolos, eliros el via buŝo aŭ serpento aŭ rano«.

10. Apenaŭ ŝia patrino ŝin rimarkis, ŝi kriis al ŝi: »Nu, mia filino?« — »Jes, patrino«, respondis al ŝi la malĝentilulino, elĵetante unu serpenton kaj unu ranon. — »Ho, ĉielo!« ekkriis la patrino, »kion mi vidas? Ŝia fratino en ĉio estas kulpa; mi pagos al ŝi por ĉi tio!« — Kaj ŝi tuj kuris bati ŝin.«

11. La malfeliĉa infano forkuris kaj kaŝis sin en la plej proksima arbaro. La filo de la reĝo, kiu revenis de ĉaso, ŝin renkontis; kaj, vidante, ke ŝi estas tiel bela, li demandis ŝin, kion ŝi faras ĉi tie tute sola kaj pro kio ŝi ploras. — »Ho ve, sinjoro, mia patrino forpelis min el la domo«. La reĝido, kiu vidis, ke el ŝia buŝo eliris kelke da perloj kaj kelke da diamantoj, petis ŝin, ke ŝi diru al li, de kie ĉi tio venas. Ŝi rakontis al li sian tutan aventuron.

12. La reĝido konsideris, ke tia kapablo havas pli grandan indon, ol ĉio, kion oni povus doni dote al alia fraŭlino, forkondukis ŝin al la palaco de sia patro, la reĝo, kie li edziĝis je ŝi. Sed pri ŝia fratino ni povas diri, ke ŝi fariĝis tiel malaminda, ke ŝia propra patrino ŝin forpe-

pravila jí nezdvořilá a pyšná dívka, »abych dala tobě[1] píti? Zajisté, přinesla jsem stříbrnou nádobu zvláště (na to), abych dala píti této paní! Mé mínění jest: vezmi si sama vody, chceš-li píti.« — Ty zcela nejsi zdvořilá«, řekla víla bez hněvu. »Dobře, poněvadž jsi tak úslužná, činím ti dar, že při každém slově, které promluvíš, vyjde z tvých úst buď had nebo žába.«

10. Sotva její matka ji zpozorovala, křičela na ni: »Nuž, má dcero?« — »Ano, matko«, odpověděla jí nezdvořilá dívka, vyvrhujíc jednoho hada a jednu žábu. — »Ach, nebe!« vzkřikla matka, »co vidím? Její sestra ve všem jest vinna; zaplatím jí za to!« — A hned běžela bíti ji.

11. Nešťastné dítě uteklo a skrylo se v nejbližším lese. Syn krále, který se vracel z lovu, ji potkal; a vida, že je tak krásná, tázal se jí, co dělá zde zcela samotna a proč pláče. — »Ach běda, pane, má matka zahnala mne z domu«. Kralevic, který viděl, že z jejích úst vyšlo několik perel a několik démantů, žádal ji, by mu řekla, odkud to přichází. Ona mu vypravovala své celé dobrodružství.

12. Kralevic uvažoval, že taková schopnost má větší cenu[2] než vše, co by se mohlo dáti věnem jiné slečně, odvedl ji k paláci svého otce, krále, kde se s ní oženil. Avšak o její sestře můžeme říci, že se stala tak nenávistihodnou, že její vlastní matka ji zahnala od se-

[1] Překládáme tobě: v češtině se v pohádkách obyčejně tyká.

[2] Inda hoden čeho. Pro jméno podstatné indo nenacházím vhodnějšího překladu. Cena zboží prezo, kosto. Li ricevis la unuan premion, dostal první cenu.

lis de si; kaj la malfeliĉa knabino, multe kurinte kaj trovinte neniun, kiu volus ŝin akcepti, baldaŭ mortis en angulo de arbaro.

be; a nešťastná dívka, mnoho se naběhavši a nenalezši nikoho, kdo by chtěl ji přijmouti, brzy zemřela v koutě lesa.

VÍLA.

Volný překlad.

1. Byla jedna vdova a měla dvě dcery. Starší byla obličejem i povahou tak podobna matce, že každý, kdo ji viděl, mohl mysliti, že vidí matku. Obě byly tak protivné a pyšné, že nikdo s nimi nemohl obstáti. Ale mladší dcera byla celý otec; dobrá a poctivá jak on a k tomu byla z nejkrásnějších dívek daleko široko.

2. Matka vřele milovala svou starší dceru, protože si byly podobny, a na mladší ani hledět nemohla. Nutila ji jídávati v kuchyni a pracovati bez oddechu. A k tomu bylo nešťastnému dítěti dvakrát denně chodit s velkým džbánem daleko na vodu a pokaždé přinésti plný.

3. Když jednou byla zase u studánky, přišla k ní chudá žena a žádala si trochu vody. »Velmi ráda, dobrá ženo«, řekla krásná dívka. Rychle umyla džbán, nabrala vody v nejčistším místě pramene a přinesouc ženě, podržela džbán, aby se jí pohodlněji pilo.

4. Uhasivši žízeň řekla žena dívce: »Když jsi tak krásná, tak dobrá a poctivá, dám ti něco darem«. Bylať to víla, přestrojená v chudou vesničanku, aby poznala zdvořilost našeho děvčete. »Za každým slovem, které proneseš«, pokračovala víla, »vyjde z úst tvých buď květina nebo drahokam«.

5 Když krásná dívka přišla domů, plísnila ji matka, že se vrací pozdě. »Odpusťte mi, matičko, že jsem tam tak dlouho byla«, prosila nešťastná dívka. A za této řeči vyskočily dívce z úst tři růže, tři perly a tři velké diamanty.

6. »Co vidím!« zvolala matka žasnouc. »Zdá se mi, že z úst jejích vyskakují perly a démanty! Odkud to, dcero má?« To bylo poprvé, co nazvala ji dcerou. Nešťastné dítě vyprávělo pak upřímně matce, co se jí přihodilo, a za řeči sypaly se jí z úst diamanty.

7. »Tak-li tomu«, řekla matka, »pošlu tam svou dceru. Hle, Mařenko, co vychází z úst tvé sestry, když mluví! Nechtěla bys i ty míti takou vlastnost? Zajdi jen ke studánce, a požádá-li tě chudá žena o vodu, posluž jí zdvořile«.

8. »To tak, abych ještě vodu nosila!« Odsekla dcera. »Já chci, abys šla«, pravila matka, »a už!« Bručíc vzala dcera nejkrásnější stříbrnou nádobu a šla.

9. Sotva přišla ke studánce, vyšla z lesa bohatě oděná paní a požádala ji o vodu. Byla to táž víla, ale proměněná v kněžnu, by zvěděla, jaká je tato dívka. »Což jsem přišla k vůli tobě?« pravilo jí nezdvořilé a pyšné děvče. — »Toť se ví, stříbrnou nádobu jsem přinesla, abych tě počastovala! Chceš-li se napíti, naber si sama«. — »Ty's věru nezdvořilá«, řekla mírně víla. »Dobře, za to, že jsi tak úslužná, vyvrhneš za každým slovem z úst svých buď hada nebo žábu«.

10. Sotva matka dceru zpozorovala, volala: »Nu, pořídila jsi?« — »Ano, matko«, odpověděla nezdvořilá dívka, vyvrhujíc hada a žábu. — »Ach, nebesa!« vzkřikla matka. »Co vidím? Vším tím je vinna její sestra; ale běda jí!« — A již běží, že jí nabije.

11. Nešťastné dítě uteklo však do lesa a tam se skrylo. Uviděl ji královský syn, který se vracel z lovu a vida ji, tak krásnou, tázal se, co tu dělá samotna a proč pláče. »Ach, pane, běda mně, matka má z domu mne vyhnala.« Kralevic vida, že z úst dívky vyšlo za řeči několik perel a démantů, žádal jí, by mu řekla, odkud to pochází. A dívka vypravovala celé své dobrodružství.

12. Princ uváživ, že taková schopnost za víc stojí než věno nevěsty sebe bohatší, odvedl si dívku domů a oženil se s ní. Sestra její však tak se posléz i vlastní matce zprotivila, že ji tato z domu zapudila, a poněvadž nešťastnou nikdo nechtěl přijmouti, bídně v lese zahynula.

* *
*

Dodatek. V kursu radno napřed posluchače seznámiti s obsahem pohádky. Proto je třeba především přečísti volný překlad.

Pohádku radno probírati po odstavcích, a každý odstavec dobře procvičiti. Probíraje odstavec, vytazuj se, učiteli, na obsah esperantsky a posluchači odpovídejte taktéž esperantsky. Učí se tím mluviti esperantsky, což nebudiž podceňováno.

Příklad, jak se tázati: Kiu havis du filinojn? Al kiu estis simila la pli maljuna? Per kio ŝi estis simila al la patrino? Kion povis pensi ĉiu, kiu ŝin vidis? atp. Pokročilejšímu posluchači můžeme dáti otázku širší, na př.: Kion vi scias pri la pli maljuna filino? a p. Ostatně i samoukům i učitelům kursů okolnosti a vlastní důmysl povědí, jak užiti textů nahoře uvedených s prospěchem co největším. *J. Holub.*

HOVORNA.

Spolek esperantistů v Brně zahájil 25. 2. 1903 nový desitihodinný kurs pomocné řeči mezinárodní »Esperanto« v hostinci p. Brzobohatého, Josefov 24.

Esperantista Societo en Brno aranĝis la 26-an de februaro 1903 novan dekhoran kurson pri la helpa lingvo internacia Esperanto.

V „Akademické čítárně" v Praze přednášel 23. II. 1903 o Esperantu technik p. Ed. Kühnl a ihned založen i kurs esperantský, do něhož se přihlásilo zatím 20 účastníků.

En »Akademická čítárna« (Legejo de studentoj de altaj lernejoj) la 23-an de februaro 1903 havis paroladon pri Esperanto s-o Ed. Kühnl kaj tuj post ĝi estas komencita kurso esperanta, kiu havas nun 20 partoprenantojn.

Orgánem spolku esperantistů v Brně zvolen »Český Esperantista.«

Redaktor: J. Krumpholc, Bystřice-Hostýn, Morava. - ***Administrace:*** Bystřice Hostýn, Nádražní, 462. — ***Roční předplatné:*** na »Čes. Esp.« 1 K 50 h, na hlavní list »Revuo Internacia« 5·70 K, na oboje 7 K — ***Dopisy*** přijímá redaktor, vše ostatní administrace.

Vydavatel: Čejka Th. — Tiskem »Družstva knihtiskárny«, Hranice.